

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه حقوق

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته حقوق خانواده

عنوان پایان نامه

بررسی ابعاد حقوقی و شرعی و روانشناختی چند همسری و تأثیر آن بر نهاد خانواده و

فرزندان

استاد راهنما: دکتر دلبر شجاع آباچلو

استاد مشاور: دکتر محمد حیدری زاده

نگارش

درنا مرادی

بهمن، ۱۴۰۰

پایان نامه کارشناسی ارشد آقای / خانم: درنا مرادی در تاریخ ۱۴۰۰/۱۱/۲۰ به شماره ۵۴۹۸
بارتبه بسیار عالی و نمره ۱۸.۱۲ (هیجده و دوازده صدم) مورد پذیرش هیات محترم داوران
قرار گرفت.

۱- استاد راهنما و رئیس هیئت داوران: دکتر دلبر آباجلو

۲- استاد مشاور: دکتر محمد حیدری زاد

۳- داور خارجی: دکتر

۴- داور داخلی: دکتر ابراهیم عزیزی و دکتر سید جواد میرمهدی پور کوه کمری

۵- نماینده تحصیلات تکمیلی:

(حق طبع و نشر این پایان نامه برای دانشگاه اورمیه محفوظ است)

تقدیم به:

پدر و مادر عزیزم که همواره دعای
خیر آن‌ها پشتوانه من بوده است، و
با صبر و تحمل مشکلات زندگی،
مرا در راه تحصیل و تحقیق، یار و
یاور بوده است، و تمام کسانی که
مرا علم آموختند.

پاسنگزاری

« قال علی (ع): «مَنْ عَلَّمَنِي حَرْفًا، فَقَدْ صَيَّرَنِي عَبْدًا»

«آن که به من حرفی آموخت، مرا پاسنگزار ابدی خود نمود.»

با تشکر و سپاس از معلم‌های بزرگوار در تمام مقاطع تحصیلی و اساتید گرانقدر، خانم دکتر دلبر شجاع آباجلو و جناب آقای دکتر محمد حیدری زاد که مرا در تنظیم این مجموعه یاری کرده‌اند.

چکیده

چند همسری یا تعدد زوجات واقعیتی اجتماعی است که ابعاد گوناگون آن می‌تواند مورد مطالعه و پژوهش قرار گیرد. در این نوشتار ابعاد حقوقی و شرعی و روانشناختی چند همسری و تأثیر آن بر نهاد خانواده و فرزندان بررسی شده است. حمایت از حقوق زنان، سلامت جامعه و پیامدهای مستقیم و غیرمستقیم چندهمسری بر خانواده، به منزله اساسی‌ترین نهاد اجتماعی، اهمیت توجه قانونگذار به این مقوله را دوچندان می‌کند. و یکی از معضلات گریبان گیر خانواده است که در طول تاریخ به نسبت فرهنگهای مختلف، ظهور و بروز متفاوتی داشته است. لذا لازم است که چند همسری و تعدد زوجات که عامل موثر بر نهاد خانواده است را مورد بررسی قرار دهیم و نظر قانونگذار و اسلام به این مقوله را بررسی کنیم. روش پژوهش به صورت توصیفی - تحلیلی است. یافته پژوهش بیانگر این مساله می‌باشد که چند همسری مرد موجب می‌شود که زن به آسیب‌هایی نظیر حسادت زنان، رقابت، توزیع نابرابر منابع خانوادگی، احساس شکست در زندگی، احساس تنهایی، بی‌اعتمادی و مشکلات اقتصادی و خانوادگی گرفتار شود، و منجر به کشمکش و ناراحتی در بین همسران و فرزندان آنها می‌شود و نوجوانان در خانواده‌های چند همسری، سطوح پایینی از موقعیت‌های اقتصادی اجتماعی، پیشرفت تحصیلی داشته و عزت نفس کمتری دارند. چندهمسری در جوامع مختلف در برخی ادیان به اشکال مختلف وجود داشته است. اسلام چندهمسری را محدود به چهار همسر ولی برای آن محدودیت‌هایی در نظر گرفته است. تعدد زوجات، قانونی است و برخاسته از ضرورت‌های حقوقی که ریشه در طبیعت انسان دارد. پس باید فقط در صورت ضرورت به آن اقدام شود.

واژه‌های کلیدی: ابعاد حقوقی، ابعاد شرعی، چند همسری، نهاد خانواده و فرزندان

فهرست مطالب

۱.....	فصل اول: کلیات تحقیق	۱
۲.....	۱-۱ بیان مساله	۱-۱
۵.....	۲-۱ سابقه و ضرورت انجام تحقیق	۲-۱
۵.....	۱-۲-۱ پیشینه داخلی	۱-۲-۱
۸.....	۲-۲-۱ پیشینه خارجی	۲-۲-۱
۹.....	۳-۱ فرضیه‌ها	۳-۱
۹.....	۱-۳-۱ فرضیه اصلی:	۱-۳-۱
۹.....	۲-۳-۱ فرضیه فرعی:	۲-۳-۱
۹.....	۴-۱ اهداف	۴-۱
۹.....	۱-۴-۱ هدف اصلی:	۱-۴-۱
۱۰.....	۲-۴-۱ اهداف فرعی:	۲-۴-۱
۱۰.....	۵-۱ روش و ابزار گردآوری اطلاعات	۵-۱
۱۱.....	فصل دوم: رویه حقوقی چند همسری	۱۱
۱۲.....	۱-۲ مقدمه	۱-۲
۱۳.....	۲-۲ مفهوم نهاد خانواده	۲-۲
۱۴.....	۳-۲ تبیین مفهومی تحکیم روابط خانواده	۳-۲
۱۴.....	۴-۲ خصوصیات و ویژگی‌های نهاد خانواده:	۴-۲
۱۵.....	۵-۲ جایگاه خانواده در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۵-۲
۱۶.....	۱-۵-۲ اصل دهم قانونی اساسی:	۱-۵-۲
۱۶.....	۲-۵-۲ مبنای اصل دهم قانون اساسی:	۲-۵-۲
۱۶.....	۳-۵-۲ اصل بیستم قانون اساسی:	۳-۵-۲
۱۶.....	۴-۵-۲ اصل بیست و یکم قانون اساسی	۴-۵-۲
۱۷.....	۶-۲ پیشینه تعدد زوجات	۶-۲
۱۸.....	۱-۶-۲ تعدد زوجات قبل از اسلام	۱-۶-۲

۲-۶-۲	تعدد زوجات در اسلام	۱۹.....
۷-۲	اصل تک همسری در اسلام	۲۰.....
۸-۲	چندهمسری مرد در حقوق ایران و کشورهای دیگر	۲۱.....
۱-۸-۲	تعدد زوجات در حقوق ایران و آسیب شناسی تعدد زوجات در قوانین	۲۱.....
۲-۸-۲	تعدد زوجات در قانون مدنی و قانون حمایت از خانواده مصوب ۱۳۹۱	۲۲.....
۳-۸-۲	تعدد زوجات در قانون حمایت از خانواده ۱۳۵۳	۲۴.....
۴-۸-۲	تعدد زوجات در رویه قضایی	۲۶.....
۹-۲	محدودیت تعدد زوجات در قوانین موضوعه	۲۶.....
۱۰-۲	گسترده‌گی کارکرد قاعده لاضرر در سیستم حقوقی اسلام و ایران	۲۷.....
۱۱-۲	سابقه قاعده لاضرر در قوانین موضوعه در حوزه خانواده	۳۰.....
۱۲-۲	نتایج فصل ۲	۳۲.....
فصل سوم: ابعاد شرعی چند همسری		
۱-۳	مقدمه	۱۱۱.....
۲-۳	تعدد زوجات در قرآن و سنت	۱۱۱.....
۳-۳	تعدد زوجات در فقه	۱۱۳.....
۴-۳	تعدد زوجات؛ راهکار حقوقی انسان دوستانه در جهت حمایت از ایتمام	۱۱۷.....
۵-۳	دیدگاه‌های مختلف درباره فلسفه تعدد زوجات	۱۲۰.....
۶-۳	اوصاف حکم نقد زوجات	۱۲۶.....
۱-۶-۳	اولیه یا ثانویه بودن حکم	۱۲۶.....
۲-۶-۳	اباحه یا استحباب تعدد زوجات	۱۲۶.....
۷-۳	شرایط تعدد زوجات	۱۲۷.....
۱-۷-۳	عدالت	۱۲۷.....
۲-۷-۳	آثار فقدان شرط عدالت	۱۲۸.....
۳-۷-۳	رضایت همسر	۱۲۹.....
۸-۳	آثار و احکام چندهمسری	۱۳۰.....

۱۳۰	حق همخواهگی	۱-۸-۳
۱۳۲	ارث زوجات	۲-۸-۳
۱۳۳	تحریم همسر پنجم	۳-۸-۳
۱۳۴	تعدد در ازدواج موقت	۹-۳
۱۳۴	نتایج فصل ۳	۱۰-۳
فصل چهارم: آسیب روانشناختی تعدد زوجات بر نهاد خانواده و فرزندان ۱۳۶		
۱۳۶	مقدمه	۱-۴
۱۳۷	ویژگیهای روانی زن و مرد	۲-۴
۱۳۹	بنیانهای روانی زنان و مردان	۳-۴
۱۴۰	چندهمسری	۴-۴
۱۴۰	تحلیل روانشناختی پدیده چندهمسری	۵-۴
۱۴۲	ابعاد اخلاقی چندهمسری مردان	۶-۴
۱۴۴	علل و زمینههای شکل گیری و پیامدهای چند همسری در مردان	۷-۴
۱۴۶	صدمات چند همسری	۸-۴
۱۴۶	صدمات ناشی از رقابت همسران	۱-۸-۴
۱۴۷	صدمات اقتصادی	۲-۸-۴
۱۴۷	صدمات وارده به فرزندان خانوادههای چند همسری	۳-۸-۴
۱۴۸	آسیبهای روانی مرتبط با چند همسری	۹-۴
۱۴۸	عملکرد خانواده و سلامت روانی	۱۰-۴
۱۵۲	مدل های ارزیابی نظام خانواده	۱۱-۴
۱۵۲	مدل مک مستر:	۱-۱۰-۴
۱۵۳	مدل چند مختصاتی اولسون	۲-۱۰-۴
۱۵۳	مدل بیورز	۳-۱۰-۴
۱۵۴	نتایج فصل ۴	۱۲-۴

فصل پنجم نتیجه گیری کلی و پیشنهادات	۱۵۴
نتایج و پیامدهای چند همسری از دیدگاه نگارنده	۱۵۶
اثرات چند همسری در اجتماع	۱۵۶
نتیجه گیری کلی	۱۶۲
ارائه راهکار و پیشنهاد	۱۶۴
منابع و ماخذ	۱۶۴

فهرست اشکال

شکل ۱: علل و زمینه‌های شکل گیری و پیامدهای چند همسری در مردان	۱۴۴
---	-----

فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱ بیان مساله

چند همسری^۱ یا تعدد زوجات، در لغت به معنای چند تن بودن همسران یک مرد است و در رویکرد حقوقی، عرف و سنت، یک وضعیت قانونی است که به عنوان واقعیتی در برخی جوامع انسانی وجود داشته و دارد (عبدی پور، ۱۳۸۸: ۸) تک همسری، طبیعی‌ترین فرم زناشویی است. در تک همسری مالکیت فردی و خصوصی - که البته با مالکیت خصوصی ثروت متفاوت است - حکم‌فرما است. در تک همسری هر یک از زن و شوهر احساسات و عواطف و منافع جنسی دیگری را «از آن» خود و مخصوص شخص خود می‌داند (مطهری، ۱۳۷۷: ۷۷).

چند همسری امروزه در بسیاری از کشورها از جمله ایران امری پذیرفته است که با رعایت شرایط و قوانین آن، مردان می‌توانند بیش از یک زن اختیار کنند. در کشوری مانند ایران حکم ازدواج مجدد ممنوع، مگر با شرایطی که از جمله شرایط آن عدالت و اجازه دادگاه، تمکن مالی، علل معین مانند رضایت زوجه، عدم تمکین زوجه، زندانی شدن زوجه می‌باشد (بداغی، ۱۳۸۸: ۲۵).

در قانون مدنی ایران، چند همسری مرد پذیرفته شده است، ولی به صورت مستقیم مطرح نشده و این پذیرش از مواد مختلف فهمیده می‌شود. در ماده ۱۰۴۸، ازدواج با دو خواهر هم زمان ممنوع شمرده شده و در ماده ۱۰۴۹ ازدواج دختر برادر زن و یا دختر خواهر زن فقط با اجازه زن جایز شمرده شده است. در ماده ۹۴۲ نیز آمده که در صورت تعدد زوجات، ربع یا ثمن ترکه که تعلق به زوجه دارد، بین همه آنان بالسویه تقسیم می‌شود. قانونی بودن تعدد زوجات از این مواد به روشنی دانسته می‌شود.

به موجب عقد ازدواج، هر یک از زوجین به دیگری تعلق می‌گیرد و از آن او می‌شود. حق استمتاعی که هر کدام نسبت به دیگری پیدا می‌کنند از آن جهت است که منافع زناشویی طرف را به موجب عقد ازدواج مالک شده است. از این رو در تعدد زوجات آن که ذی حق شماره اول است زن سابق است. معامله‌ای که میان مرد و زن دیگری صورت می‌گیرد در حقیقت معامله «فضولی» است، زیرا کالای مورد معامله یعنی منافع زناشویی مرد قبلاً به زن اول فروخته شده و جزء مایملک او محسوب می‌شود. پس آن کس که در درجه اول باید نظرش رعایت شود و اجازه او تحصیل گردد زن اول است. پس اگر بناست اجازه تعدد زوجات داده شود باید موقوف به اذن زن اول باشد، در حقیقت این زن اول است که حق دارد درباره شوهر خود تصمیم بگیرد که زن دیگر اختیار نکند یا نکند، بنابر این زن دوم و سوم و چهارم گرفتن درست

۱. polygamy

مثل این است که شخصی یک بار مال خود را به شخص دیگر بفروشد و همان مال فروخته شده را برای نوبت دوم و سوم و چهارم به افراد دیگر بفروشد. صحت چنین معامله‌ای بستگی دارد به رضایت مالک اول و دوم و سوم، اگر عملاً شخص فروشنده مال مورد نظر را در اختیار افراد بعدی قرار دهد قطعاً مستحق مجازات است. (مطهری، ۱۳۸۵: ۸۶)

چند همسری در اسلام با استناد به قرآن، سنت، اجماع فقیهان، مذاهب اسلامی و سیره قطعی مسلمانان امری پذیرفته شده است. (نجفی، ۱۳۶۷، ج ۳۰: ۲؛ کرکی ۱۴۱۱، ج ۱۲: ۳۷۳؛ زحیلی، ۱۴۱۸، ج ۵: ۷ و ۳۵ و مطهری، ۱۳۷۷، ج ۱۹: ۳۰۳ - ۳۵۷) در آیاتی از قرآن کریم به تعدد زوجات اشاره شده است. (ر.ک: تحریم ۱ و احزاب: ۳۲، ۵۰، ۲۶۸) که مهم‌ترین آنها، آیه سوم سوره نساء است که از نظر مشهور مفسران، بر جواز تعدد زوجات تا چهار همسر با رعایت شرایط آن دلالت دارد. (شیخ مفید، ۱۴۱۰ ق: ۵۱۷ و طباطبایی، ۱۳۹۳، ج ۴: ۱۶۶-۱۶۷) در احادیث متعدد از منابع شیعه و سنی نیز این مسئله مطرح شده است. (حرّ عاملی، ۱۴۰۳ ق، ج ۱۴: ۳۹۸ و بیهقی، ۱۳۷۶، ج ۱۷: ۱۸۱-۱۸۲)

به تعبیر قرآن کریم، اصل نخست در نظام خانواده، تحقق مودت و رحمت است و آرمان خانواده به تعبیر شهید مطهری، رسیدن به آرامش می‌باشد (مطهری ۱۳۹۱: ۸۷). اما نگاه واقع بینانه اقتضا می‌کند که اگر چنین وحدتی حاصل نشد و یا اگر مشکلات اجتماعی به نحوی بود که برای عده‌ای، تشکیل خانواده و رسیدن به این هدف میسر نشد، امکان پاسخگویی به این نیاز و استعداد طبیعی وجود داشته باشد.

مهم‌ترین حکمتی که بسیاری از معاصران در توجیه عقلانی چندهمسری در اسلام بیان کرده‌اند، فزونی جمعیت زنان بر مردان در جوامع مختلف است. سابقه بیان حکمت این حکم به عصر معصومان (ع) می‌رسد. محمد بن سنان که از اصحاب امام رضا (ع) است، ذیل روایتی از آن حضرت، علت این حکم را فزونی تعداد زنان نسبت به مردان بیان کرده است. (صدوق، ۱۳۸۵ ه.ق، ۵۰۴/۲). معاصران گاهی کثرت را معلول علل طبیعی مانند فزونی آمار متولدان دختر نسبت به پسر، طولانی‌تر بودن عمر زنان نسبت به مردان و مقاومت جسمانی بیشتر زنان در مقابل بیماریها و گاهی، به علت عوامل رفتاری انسانها، مانند کشته شدن مردان در جنگ‌ها و نیز رویارویی بیشتر آنها با حوادث و بلایایی که موجب تلفات جانی است، دانسته‌اند (حسنی، ۱۴۱۱ ه.ق: ۷۹؛ محسنی، ۱۴۲۴ ه.ق: ۱۰۹/۱؛ صدر، ۱۴۲۰ ه.ق: ۱۵۷/۶؛ مطهری، بی تا، ۳۲۳/۱۹، ۳۲۵؛ طباطبایی، ۱۴۱۷ ه.ق، ۱۸۷/۴) برخی نیز ضمن تصریح بر اینکه حکمت عدد چهار بر انسان پوشیده است، احتمال داده‌اند که محدودیت شمار همسران یک مرد به عدد چهار به این علت باشد که احتمال فزونی زنان نسبت به مردان به بیش از چهار برابر، بسیار بعید است، ولی احتمال کمتر از آن به علت حوادثی مانند

جنگ وجود دارد. از این رو عدد چهار مرز تعدد زوجات قرار داده شد (صدر، ۱۴۲۰ ه.ق، ۱۷۸/۶؛ قطب، ۱۴۱۲ ه.ق، ۵۷۹/۱).

پژوهش‌ها و مشاهده‌های فراوانی نشان می‌دهند با تغییر خانواده از تک‌همسری به چندهمسری، سیستم و عملکرد خانواده با تعارضات و چالش‌های بسیاری روبه‌رو می‌شود و خانواده امنیت روانی، احساسی، عاطفی و مالی خود را از دست می‌دهد (اعتمادی و ابراهیمی، ۱۳۸۹: ۳). عملکرد خانواده شامل ابعادی همچون عاطفی، مالی، تعاملی، رفتاری، جنسی، نقش و تربیت فرزندان است. هر تغییری در خانواده با تغییراتی در عملکرد خانواده مصادف است. رفتار اعضای خانواده تابعی از سایر اعضاست و از آنجا که خانواده مایل به ایجاد تعادل است، هرگونه انحراف از قواعد این نهاد از طرف هر کدام از اعضا، مقابله دیگر اعضا را در پی خواهد داشت (قمری و خوشنام، ۱۳۹۰: ۳۴۵).

ازدواج دوباره در خانواده‌های چندهمسری اغلب به انحلال خانواده منجر می‌شود. به عنوان مثال، مرد ممکن است همسر قبلی خود و فرزندانش را برای ازدواج با همسر جدید ترک کند. در چنین شرایطی با توجه به این که پدر در تربیت فرزندان حضور ندارد، فرزندان اغلب احساس غم و اندوه و رهاشدگی را تجربه می‌کنند. تحقیقات نیز نشان می‌دهد که فقدان پدر در خانه با عملکرد تحصیلی ضعیف و با بروز رفتارهای پرخطر بیشتر همراه است (نصیرزاده و زالپور، ۱۳۹۰: ۳۵؛ سلطان، الشمسی و فلچر، ۲۰۰۵: ۱۳۲، الدارمکی، ۲۰۰۱: ۱۲۴؛ هترینگ و هاگان، ۱۹۸۶: ۹۷) به طور کلی، فقدان پدر عوامل استرس‌زای زیر را برای فرزندان به همراه خواهد داشت:

(۱) استرس‌های اقتصادی

(۲) ادراک رهاشدگی از سوی پدر

(۳) انزوای اجتماعی

(۴) تعارض پدر و مادر

(۵) عدالت بین فرزندان (الکوبسی، ۲۰۰۱: ۲۴۸؛ فینچمن، ۱۹۹۸: ۱۴۵)

این پژوهش سعی دارد به بررسی پدیده چند همسری از نظر شرعی و قوانین موضوعه ایران و تاثیر آن بر نهاد خانواده و فرزندان بپردازد و ابعاد و پیشنهادات و راهکارهایی در این خصوص ارائه خواهد شد.

۲-۱ سابقه و ضرورت انجام تحقیق

یکی از مسائل مسلم فقهی مسلمانان جواز نکاح مرد با بیش از یک زن می باشد و نه تنها در اسلام بلکه قبل از اسلام هم مسئله تعدد ازدواج به صورت نامحدود بین اقوام مختلف رایج بوده است. منتهی با آمدن اسلام این قانون محدود و مشروط به شرایطی شد. متأسفانه این قانون با وجود امتیازاتی که دارد مورد سوء استفاده قرار می گیرد و مردان متاهل بدون ضرورت و بدون رضایت همسر اولش اقدام به ازدواج مجدد می نماید به بهانه اینکه خداوند این حق را برای آنها قائل است و اکثراً بر هوی و هوس و تنوع طلبی استوار است. در نتیجه خانواده که یک نهاد مقدس و به منزله اساسی ترین نهاد اجتماعی به شمار می رود را به خطر می اندازد و دارای پیامدهای منفی بر نهاد خانواده و فرزندان است لذا لازم است که چند همسری و تعدد زوجات که عامل موثر بر این نهاد است را مورد بررسی قرار دهیم و نظر قانونگذار به این مقوله را بررسی کنیم.

۱-۲-۱ پیشینه داخلی

(مؤمن، ۱۳۸۹) با توجه به این که اصل در اسلام تک همسری است، در شرایط خاص و در موارد استثنایی آن هم با توجه به مصالح اجتماعی و در جهت استحکام بخشیدن به نهاد خانواده و جلوگیری از فروپاشی آن، ازدواج مجدد مجاز شناخته شده است. صلاح اساسی که اسلام در زمینه تعدد زوجات به عمل آورد این بود که عدالت را شرط کرد و اجازه نداد به هیچ وجه تبعیضی میان زنان یا حتی میان فرزندان آنها صورت بگیرد. (امامی، ۱۳۹۲) اگرچه حقوق ایران درباره ازدواج مجدد در سالهای اخیر دستخوش تحولات و دگرگونی‌هایی شده و در مجموع، تغییر قوانین در جهت محدود ساختن اختیار مرد بوده و اخلاق عمومی نیز مؤید چنین تغییری بوده است با وجود این، به نظر می‌رسد که قوانین موضوعه ما در این خصوص دارای نقص، اجمال و گاهی متعارض با حقوق اسلام می‌باشد. برای نمونه، قانون مدنی ایران اصولاً به دلایل مختلف به این امر نپرداخته و از قدرت اجرای عدالت به عنوان شرط تعدد زوجات سخنی نگفته و تنها برای نخستین بار قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۴۶ در ماده ۱۴ اجازه دادگاه را مبنی بر ازدواج مجدد منوط به احراز قدرت اجرای عدالت نموده است آن هم عدالتی که از یک سو مفهوم و حدود آن مجمل است و از سویی دیگر، ضمانت اجرای فقدان آن مشخص و مقرر نشده است لذا شایسته است چند همسری از دیدگاه حقوقی و شرعی در جامعه و تأثیر آن بر نهاد خانواده و فرزندان نیز مورد بررسی قرار گیرد تا ایرادات و اشکالات آن و تاثیراتی که از خود برجای می‌گذارد روشن شود.

(ریگی کوه و همکاران، ۱۳۹۲) در پژوهش با عنوان «تأثیر ساختار خانواده تک همسری - چندهمسری بر سبک‌های هویت دانش آموزان»، به این نتیجه دست یافتند که بین دو گروه دانش آموزان تفاوت معناداری وجود دارد و دانش آموزان خانواده‌های چندهمسری به طور معناداری نمرات پایین تری داشتند.

(مریجی، ۱۳۹۳) مبانی نظری حقوق زوجین با تأکید بر نقش جنسیت در حق طلاق و تعدد زوجات، انجام گرفته و در فصلنامه علمی پژوهشی آیین حکمت در بهار ۱۳۹۳ چاپ شده است. ایشان در این تحقیق تعدد زوجات را به چالش کشیده و فطری بودن میل به تعدد زوجات را مردود و آن را عامل فروپاشی خانواده‌ها و موجبی برای دلهره و نگرانی دختران و زنان و در نتیجه افزایش سن ازدواج می‌داند. در هر حال ایشان برخلاف تصریح شارع، نظری خوش به تعدد زوجات و ازدواج مجدد ندارد.

(محمدی و آسکانی، ۱۳۹۴) در پژوهش «مطالعه سلامت روانی مردان با تأکید بر سنت چندهمسری» پیامدهای چندزنی در حوزه سلامت روانی مردان تک‌همسر و چندهمسر شهرستان سرباز را بررسی کردند. یافته‌های آنها نشان دادند در مجموع، سلامت خانواده‌های چندهمسر از نظر میانگین میزان مشارکت همدلانه و پیوند عاطفی به شکل معناداری از خانواده‌های تک‌همسر پایین‌تر است.

(حسین زایی، ۱۳۹۵) در پایان نامه خود تحت عنوان نگرش زنان شهر ایرانشهر نسبت به چندهمسری، یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که نگرش زنان نسبت به چندهمسری منفی می‌باشد. متغیرهایی مانند سن، میزان تحصیلات، وضعیت اشتغال، میزان درآمد، رضایت از زندگی زناشویی و نگرش به سیاستهای جمعیتی با نگرش به چندهمسری رابطه معنی دار بوده است و از عوامل تأثیر گذار بر نگرش به چندهمسری هستند؛ اما این رابطه با حمایت اجتماعی و دینداری معنی دار نیست. نتایج نشان داد که در مجموع، به ترتیب متغیرهای سن، میزان تحصیلات، میزان درآمد، رضایت از زندگی زناشویی، و سیاستهای جمعیتی ۱۳/۱ واریانس نگرش به چندهمسری را تبیین می‌کنند.

(فرهمند و رضوانی، ۱۳۹۸) در مقاله ساختار و عملکرد خانوادگی در خانواده‌های تک همسری و چند همسری، به این نتیجه رسیدند که خانواده‌های تک همسر عملکرد بهتری از خانواده‌های چند همسر دارند و بین متغیر ساختار خانواده و عملکرد خانواده رابطه معناداری وجود دارد و این رابطه به شکل منفی و معکوس بوده است، خانواده‌هایی که عملکرد بهتری داشته‌اند ساختار مبتنی بر اقتدار در آنها کمتر مشاهده شده و خانواده‌هایی که ساختار آنها سنتی است عملکرد ضعیف‌تری دارند. نتایج تحلیل معادلات ساختاری نیز نشان داد که، مهم‌ترین معرف‌های سازه

مکتون ساختار خانواده، ابعاد تصمیم‌گیری و قدرت بوده‌اند، ضمن اینکه مهم‌ترین معرف‌های سازه مکتون عملکرد خانواده، عملکرد رفتاری و تعاملی بوده است و میزان تأثیر ساختار خانواده بر عملکرد خانواده، ۰/۷۵- است که نشان‌دهنده رابطه معکوس و بسیار قوی بین این دو متغیر است؛ یعنی افزایش ساختار سنتی خانواده باعث کاهش عملکرد مثبت در خانواده‌ها شده است.

(فهرستی و موسوی، ۱۳۹۸) در مقاله خود تحت عنوان نقد و بررسی پدیده چندهمسری با توجه به مفاهیم قرآنی و قاعده لاضرر، بیان می‌کنند: در حمایت از چندهمسری، از رعایت عدالت سخن بسیار گفته اند. مقاله حاضر درصدد معیارسنجی این موضوع در چارچوب سایر قواعد و ضوابط فقهی به ویژه تعلیق آن با مسئله حمایت از دختران و زنان بی سرپرست و حاکمیت قاعده لاضرر است. تبیین جایگاه این نهاد فقهی - حقوقی می‌تواند راهکارمناسبی برای رفع بسیاری از معضلات اجتماعی و پاره‌ای از بن بست های خانوادگی باشد.

(هادیان رسانی، ۱۳۹۸) در مقاله خود تحت مقایسه دیدگاه شهید مطهری و علامه طباطبایی در مورد فلسفه و شرایط تعدد زوجات، اختلاف موجود میان آرای علامه طباطبایی و شهید مطهری در حکمت و فلسفه این حکم در آن است که از دیدگاه علامه، علت تشریح حکم تعدد زوجات بر اساس طبیعت چندهمسری مرد بوده و حق مرد است، اما از دیدگاه شهید مطهری، علت اصلی تشریح حکم تعدد زوجات، مشکلات اجتماعی ناشی از فزونی تعداد زنان آماده ازدواج بر مردان در اثر مسائل و رخدادهای طبیعی است و لذا حق زن می‌باشد و نگاه به این مسأله به عنوان یک حق و تکلیف است؛ حتی برای زنان بازمانده از ازدواج و تکلیفی برای مردانی که باوجود داشتن یک همسر دائم، با دارا بودن شرایط خاص (احراز علم به اجرای عدالت پیش از اقدام به تعدد زوجات و نه سعی در احراز آن بعد از تعدد زوجات آنگونه که از کلام علامه طباطبایی - برمی‌آید)، مسؤولیت تشکیل دو تا سه خانواده دیگر را نیز بپذیرند.

(تاتار، ۱۳۹۹) در پایان نامه خود تحت عنوان بررسی رابطه بین ویژگی‌های جمعیت شناختی، ویژگی‌های شخصیتی و سبک‌های دل‌بستگی با نگرش نسبت به چند همسری، نتایج نشان داد که با اشخاص با درآمد بالاتر از شش میلیون تومان با میانگین ۱۸/۷۵ کمترین نگرش را نسبت به چند همسری داشتند و اشخاص با درآمد کمتر از یک میلیون تومان با میانگین ۳۳/۱۴ بالاترین نگرش را نسبت به چند همسری داشتند. نتایج نشان داد که با توجه به وضعیت اشتغال هیچ تفاوتی بین نگرش به چند همسری وجود نداشت. نتایج نشان داد که با توجه به وضعیت تحصیلات اشخاص با تحصیلات دکترا با میانگین ۱۶/۵۰ کمترین نگرش را نسبت به چند همسری

داشتند و اشخاص با تحصیلات دیپلم با میانگین ۲۷/۵۰ بیشترین نگرش را نسبت به چند همسری داشتند. نتایج نشان داد که نگرش به چند همسری در بین افراد متأهل با میانگین ۲۰.۵۹ بیشتر از زنان مجرد با میانگین ۱۷.۶۹ بود. نتایج نشان داد که برون گرایی و وظیفه شناسی پیش بینی کننده منفی نگرش به چند همسری هستند و سبک دلبستگی دوسوگرا پیش بینی کننده مثبت نگرش به چند همسری هستند. (کریمی، ۱۳۹۹)، در پایان نامه خود تحت عنوان بررسی شرط عدالت در ازدواج مجدد از منظر فقه امامیه و حقوق ایران نتایج نشان می‌دهد که از نظر قواعد فقهی و حقوقی، از آنجا که عدالت یکی از شرایط اساسی صحت ازدواج مجدد می‌باشد فقدان آن در هنگام انعقاد چنین عقدی باید موجب بطلان شود. البته بطلان یک نوع ضمانت شدید محسوب می‌گردد که از نظر منطق حقوقی قابل توجیه است اما با توجه به ویژگی عقد نکاح و جنبه‌های اخلاقی و اجتماعی مسائل خانوادگی و آثار و تبعات بسیار مهم و حساس آن شاید بتوان گفت برای جلوگیری از مفاسد و آثار سوء اجتماعی آن بطلان ازدواج دوم از سویی با انصاف و از سوی دیگر با رعایت حقوق افرادی ذینفع مانند همسر دوم و احياناً فرزندان ناشی از چنین ازدواجی سازگار نیست و لذا برای رعایت حق همسر اول و از طرفی داشتن ضمانت اجراء در خصوص عدم عدالت می‌توان راه حل‌های دیگری را که تا حدودی انعطاف پذیرتر است انتخاب نمود.

۲-۲-۱ پیشینه خارجی

(مطالعه ویرا، ۱۹۷۹) نشان داد که ازدواج‌های چندهمسری بیش از ازدواج‌های تک همسری به دلیل مشکلاتی از قبیل درگیری‌ها، تنش‌ها و حسادت‌ها گسسته می‌شوند. (اوینسو و ادگوک، ۱۹۹۲) در پژوهشی که در نیجریه انجام دادند بدین نتیجه رسیدند که نوجوانان پسر خانواده‌های تک همسری سازگاری بیشتری نسبت به نوجوانان پسر خانواده‌های چندهمسری دارند که دلیل این امر آن است که در خانواده‌های چندهمسری به دلیل عدم ثبات و تفاوت شرایط خانوادگی، زمینه برای ناسازگاری بیشتر می‌شود. (البدور، بارت، هکنتر، ۲۰۰۰) نشان داد کودکانی که در خانواده‌های چندهمسری زندگی می‌کنند میزان بالاتری از تعارض زناشویی و خشونت خانوادگی را تجربه می‌کنند. (شاپ و همکاران، ۲۰۰۱) به تأثیرات منفی پدر و مادر از قبیل نظارت کم، تربیت نادرست، عدم انسجام خانواده که در خانواده‌های چندهمسری بیشتر دیده می‌شود، بر افزایش گرایش نوجوانان به رفتارهای پر خطر اشاره کرد.

(فیلیپس، ۲۰۰۱) در پژوهش خود بیان کرد که زنان در خانواده‌های چندهمسری اغلب از وضع موجود ناراضی هستند، به ویژه با آمدن همسر سوم که می‌تواند حس مورد سوء استفاده واقع شدن را ایجاد کند. موضوع چند همسری جزء مقوله‌های بحث برانگیز اجتماعی کشور در چند سال اخیر به شمار می‌رود. توجه قوای مقننه، مجریه و قضائیه به این موضوع در سالیان اخیر، اهمیت بحث را محرز می‌نماید. حمایت از حقوق زنان، سلامت جامعه و اثرات مستقیم و غیر مستقیم چند همسری بر خانواده به عنوان اساسی‌ترین نهاد اجتماعی، مهم‌ترین مولفه‌هایی هستند که موافقان و مخالفان این پدیده در مباحثات خود مورد توجه قرار می‌دهند. تک همسری طبیعی‌ترین و متعارف‌ترین شکل زناشویی است. اسلام مبتکر تعدد زوجات و چند همسری نبوده زیرا قرن‌ها پیش از اسلام در میان تمدن‌ها و اقوام مختلف جهان وجود داشته و از سویی آن را به طور کلی با توجه به مصالحی نسخ ننموده بلکه برای حمایت از حقوق زن و جلوگیری از سوء استفاده‌ها و ظلم‌هایی که به نام تعدد زوجات ازسوی مردان می‌شد شرایط و محدودیتی را وضع نمود.

۳-۱ فرضیه‌ها

۱-۳-۱ فرضیه اصلی:

۱- اسلام چند همسری و ازدواج مجدد را به شرط رعایت عدالت تجویز نموده است.

۲-۳-۱ فرضیه فرعی:

۱- نظام حقوقی ایران، چند همسری و ازدواج مجدد را با شروطی مقید و محدود نموده است.

۲- چند همسری باعث بروز آسیب‌های روحی، تربیتی، اخلاقی می‌شود.

۳- چند همسری باعث تنش‌ها و حس رقابت بین همسران و فرزندان می‌شود.

۴-۱ هدف‌ها

۱-۴-۱ هدف اصلی:

۱- بررسی ابعاد حقوقی و شرعی چند همسری و تأثیر آن بر نهاد خانواده و فرزندان

۱-۴-۲ اهداف فرعی:

- ۱- بررسی دیدگاه نظام حقوق موضوعه ایران در قبال چند همسری
- ۲- بررسی دیدگاه شرعی در قبال چند همسری
- ۳- بررسی آسیب‌های وارده از چند همسری بر نهاد خانواده و فرزندان

۱-۵ روش و ابزار گردآوری اطلاعات

روش کتابخانه‌ای به این صورت که کتب و مقالات نوشته شده مرتبط با موضوع پایان نامه به دقت مورد مطالعه و تجزیه و تحلیل قرار گرفته، سپس مطالب مرتبط با موضوع پایان نامه، منابع فقهی و حقوقی فیش بندی و در پایان فصل بندی می‌شود و ابزار گردآوری اطلاعات، فیش برداری، مطالعات کتابخانه‌ای است. البته روش نوشتار پیش رو توصیفی و تحلیلی با استفاده از منابع فقهی و حقوقی اسلام که برگرفته از آموزه‌های قرآنی و سنت نبوی است، می‌باشد